

Participatie in Wind op Landprojecten

4 april 2019

Michael Nannings

“Alle grote wind-op-landprojecten kennen financiële participatie door omwonenden”

“Bij de helft van de grote wind-op-landprojecten is of was er sprake van betrokkenheid van een coöperatie”

“Het aandeel vermogen in coöperatieve handen neemt in de komende jaren tot 2021 toe tot 6 procent”

Intro

In het Ontwerp-Klimaatakkoord wordt genoemd dat er het streven is om in 2030 50% van de productie van windenergie op land in eigendom van de lokale omgeving te hebben. Hiermee wordt ingezet op een grotere mate van participatie bij hernieuwbare energie van de lokale omgeving. Dit zou goed zijn voor het draagvlak van hernieuwbare projecten en voor het draagvlak van de energietransitie in het algemeen. Hiervoor is het relevant inzicht te hebben in de huidige stand van zaken van en de verschillende vormen van participatie.

Soorten participatie

Burgerparticipatie in duurzame energieprojecten is er in verschillende vormen. NWEA onderscheidt in haar Gedragscode Draagvlak en Participatie twee hoofdvormen, procesparticipatie en financiële participatie. Procesparticipatie omvat met name inspraak vanuit belanghebbenden, o.a. in de vorm van informatie- en inspraakavonden of klankbordgroepen. Dit wordt veelal door bevoegd gezag ook verwacht van de initiatiefnemer. Bij financiële participatie wordt er daarnaast nog een financieel aspect toegevoegd, waarbij de omgeving risicodragend dan wel passief participeert in het project. Hiervoor is het omgevingsfonds een veelvoorkomend voorbeeld, waarbij de initiatiefnemer geld vrijmaakt ten gunste van de omgeving, bijvoorbeeld door omwonenden rechtstreeks te compenseren, of door maatschappelijke doelen te steunen. Daarnaast komen er ook projecten tot stand die vanuit een coöperatie opgezet zijn, of wordt de mogelijkheid geboden om obligaties te kopen.

Procesparticipatie

In nagenoeg alle gevallen van nieuwe wind op landprojecten is er sprake van procesparticipatie, alleen al omdat dit voor een belangrijk deel is vastgelegd in ruimtelijke inrichtingsprocedures. Er zijn geen harde data die dit stellen, maar dit wordt bevestigd door Anouk Florentinus van Vattenfall en Mirjam Davidson van Essent.

Financiële participatie

Voor de financiële participatie vallen de cijfers uiteen wanneer de verschillende vormen bekeken worden. Voor de wat actievormen van financiële participatie geeft de Lokale Energie Monitor van Hieropgewekt data. Als je het aantal projecten waarin lokaal eigenaarschap of coöperatieve vorm aan de orde is naast het totaal aantal projecten legt, is te stellen dat van de 148 lopende projecten in 2017 (RVO Monitor WOL maart 2018) er 16 projecten een vorm van lokaal eigenaarschap of coöperatie kennen, wat neerkomt op een kleine 11%. Het jaar daarvoor gold dat voor 9 van de 135 lopende projecten, wat neerkomt op 6,7%. Van het jaar daarvoor

(2016), zijn geen duidelijke cijfers van het aantal lokaal eigenaarschap/coöperatieve projecten. Van het jaar 2018 is nog geen RVO monitor uit en is er dus geen totaaloverzicht. In het licht van het klimaatakkoord (“50% eigendom van de productie van de lokale omgeving”) is het eerlijker om te kijken naar het percentage geïnstalleerd vermogen. In de Lokale Energie Monitor is af te lezen dat in 2018 4,8% van het geïnstalleerde vermogen Wind op Land (deels) in lokaal eigenaarschap is en/of een vorm van coöperatie kent. Dit neemt tot eind 2020 toe tot zo’n 6%. De cijfers en ontwikkeling hiervan is te zien in Appendix A. Hiernaast is er nog de situatie mogelijk waarbij de initiatiefnemer van het project een gebiedsfonds of omgevingsfonds opricht. Hierin wordt dan geld gestopt wat terug komt bij de omgeving en kan worden aangewend om de leefbaarheid van de omgeving te verhogen. Er zijn geen cijfers bekend over de toepassing van het gebiedsfonds in wind op landprojecten.

Windprojecten onder de Rijkscoördinatieregeling

Ter indicatie is gekeken naar de projecten die, vanwege hun omvang groter dan 100MW, onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR) vallen. Hierbij is te zien dat in 6 van de 8 projecten een gebiedsfonds of variant daarop aan de orde is en bij 5 van de 8 een vorm van coöperatie betrokken is of was (Appendix B). In het geval van Windpark Eemshaven West is er nog niet concreet gemaakt op wat voor wijze de participatie wordt gerealiseerd, maar zoals tijdens een informatieavond al werd besproken is het provinciaal beleid om via een fonds de directe omgeving mee te laten profiteren. Het is dus te stellen dat ook hier een vorm van gebiedsfonds aan de orde zal zijn, wat betekent dat 7 van de 8 RCR-projecten een gebiedsfonds kennen. Deze 8 grote, lopende projecten hebben een opgeteld vermogen van 1837,7 tot 2127,7 MW. Ten opzichte van het totale vermogen in ontwikkeling 3618 MW (RVO, 2017) komt dit neer op 51% tot 59%. Dat betekent dat meer dan de helft van het windvermogen op land dat in ontwikkeling is, is ondergebracht in de Rijkscoördinatieregeling. Zoals in de vorige alinea genoemd is er bij 7 van de 8 projecten een gebiedsfonds en bij 4 van de 8 een coöperatievorm, waarmee de conclusie kan worden getrokken dat bij al deze RCR-projecten bewoners op een financiële wijze participeren, actief dan wel passief.

Bronnen

- Gedragscode Participatie Windenergie op Land (NWEA)
- Lokale Energie Monitor 2015, 2016, 2017, 2018, (Hieropgewekt)
- Monitor Wind op Land, 2015, 2016, 2017 (RVO)

Appendix A

Overzicht aandeel windenergie wat (deels) in lokaal eigenaarschap is en/of een coöperatieve vorm kent

Jaar	Geïnstalleerd vermogen	Toename geïnstalleerd	Lokaal eigenaarschap/ coöperatief	Toename lokaal eigenaarschap/ coöperatief	% geïnstalleerd	Aantal lopende projecten	Aantal projecten lokaal eigenaarschap/ coöperatief (% van geheel)
2015	2950 MW	425 MW	83 MW		2,8%	129	
2016	3297 MW	347 MW	115 MW	33 MW	3,5%	135	9 (6,7%)
2017	3248 MW	- 48 MW	118 MW	3 MW	3,6%	148	16 (11%)
2018	3286 MW	38 MW	159 MW	46 MW	4,8%		25
2019							
2020	5153 MW		309 MW		6%		

Appendix B

Overzicht RCR-projecten en de financiële participatievorm

Project	Vermogen	Financiële participatievorm
<ul style="list-style-type: none"> Drentse Monden en Oostermoer 	135 MW	<ul style="list-style-type: none"> Gebiedsfonds Deels coöperatief (minstens 10%)
<ul style="list-style-type: none"> Eemshaven West 	100-130 MW	<ul style="list-style-type: none"> Nu nog alleen inspraak Omgevingsfonds is standaard provinciebeleid
<ul style="list-style-type: none"> Windpark Fryslan 	382,7 MW	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsfonds
<ul style="list-style-type: none"> Windpark N33 	105-165 MW	<ul style="list-style-type: none"> Deels coöperatief (?) Gebiedsfonds
<ul style="list-style-type: none"> Windpark Wieringenmeer 	300-400 MW	<ul style="list-style-type: none"> Aanvankelijk deels coöperatief (32 vd 82 molens, inmiddels uitgekocht) Windfonds Burenregeling
<ul style="list-style-type: none"> Windplan Blauw 	215 MW	<ul style="list-style-type: none"> Deels coöperatief (?) Gebiedsfonds Obligaties
<ul style="list-style-type: none"> Windplan Groen 	300-400 MW	<ul style="list-style-type: none"> Windshare (risicodragend) Gebiedsfonds
<ul style="list-style-type: none"> Windpark Zeewolde 	300 MW	<ul style="list-style-type: none"> Coöperatief (opgezet door een samenwerkingsverband van 200 boeren, bewoners en ondernemers. Ook een kleine coöperatie 'De Nieuwe Molenaars die 1 van de 91 betrokken)
Totaal vermogen lopende RCR projecten	1837,7 – 2127,7 MW	